

«Δέκα Χρόνια Πορείας - 18 Καλλιτέχνες»
Επιμέλεια - κείμενα: Νίκος Βατόπουλος, Μανώλης Χάρος
Δεκέμβριος 2020 – Μάρτιος 2021
Γκαλερί ΑΛΜΑ, Τρίκαλα

Του Νίκου Βατόπουλου

Η επέτειος των δέκα χρόνων λειτουργίας της αίθουσας τέχνης ΑΛΜΑ μας οδηγεί σε συλλογισμούς. Τίποτε δεν είναι ίδιο με το τοπίο στον χώρο της τέχνης του 2010 και σαφώς τίποτε δεν δείχνει πως μπορούμε να προβλέψουμε τις εξελίξεις των επόμενων ετών. Ωστόσο, υπάρχουν σταθερές ή τουλάχιστον επιλέγουμε να εστιάσουμε στις δημιουργικές εκείνες δυνάμεις που επιμένουν, με μεγάλο κόπο, είναι η αλήθεια, να προσφέρουν δυνατότητα επικοινωνίας του κοινού με τη σύγχρονη τέχνη.

Την περίπτωση της γκαλερί ΑΛΜΑ την είχα προσέξει λίγο-πολύ τυχαία μέσα στη ροή της πολιτιστικής ειδησεογραφίας πριν από αρκετά χρόνια. Και την είχα ξεχωρίσει, αρχικά, για δύο λόγους. Πρώτον, γιατί είχε έδρα τα Τρίκαλα και όχι το Κολωνάκι ή το Μεταξουργείο ή κάποια άλλη περιοχή της Αθήνας και δεύτερον (που ήταν και το κυριότερο) γιατί οι εκθέσεις που παρουσίαζε ήταν αυστηρά επιλεγμένες, ήταν αυτό που θα λέγαμε μία και μία, καθώς προσκαλούσε εξαιρετικούς σύγχρονους εικαστικούς να δείξουν τη δουλειά τους σε ένα άλλο κοινό.

Ποτέ δεν πρέπει να υποτιμούμε την παιδευτική λειτουργία ενός χώρου τέχνης και δεν υπάρχει αμφιβολία πως η ΑΛΜΑ εκπαιδευσε επί σειρά ετών το καλλιτεχνικό κριτήριο χιλιάδων ανθρώπων και διαμόρφωσε ένα γούστο. Ποιός θα μπορούσε να φανταστεί ότι μεγάλοι ζωγράφοι της εποχής μας θα έδειχναν ο ένας μετά τον άλλον τη δουλειά τους σε μια «καινούργια» γκαλερί στην καρδιά της ηπειρωτικής Ελλάδας;

Ήταν όμως η προσωπικότητα της Μαρίας Αλμπάνη, του ανθρώπου που έδωσε ζωή στην ΑΛΜΑ, που έδινε πνοή και νόημα σε όλη αυτή την προσπάθεια. Λίγο-λίγο, καθώς το αποτύπωμα αποκτούσε σχήμα και η στόχευση της γκαλερί γινόταν ολοένα και πιο σαφής, ήταν πλέον φανερό (καθώς η ΑΛΜΑ προχωρούσε μεθοδικά και με υπομονή) πως ο πυρήνας των Τρικάλων θα ήταν η βάση για νέες συνεργασίες και νέα σχέδια. Στο Κολωνάκι, στην οδό Υψηλάντου, θα γεννιόταν ο αθηναϊκός πόλος, το αδελφάκι των Τρικάλων και η ΑΛΜΑ θα άνοιγε φτερά μέσα σε ένα χώρο που ταυτίστηκε με εκθέσεις υψηλών προδιαγραφών και με συναντήσεις ανάμεσα σε φιλότεχνους, συλλέκτες και εικαστικούς. Εκεί, η Μαρία Αλμπάνη έκανε το θαύμα, να δώσει σε ένα μικρό χώρο βάθος και ύψος και - αξιοποιώντας κάθε τετραγωνικό μέτρο - να παρουσιάσει σειρά αξιόλογων εκθέσεων παρουσιάζοντας πολύ συχνά και έργα μεγάλων διαστάσεων. Στην ΑΛΜΑ είδα μερικές πολύ σημαντικές εκθέσεις καταξιωμένων δημιουργών, αλλά γνώρισα και εικαστικούς που δεν είχε τύχει να έρθω σε επαφή με το έργο τους, ή με καλλιτέχνες στα πρώτα τους βήματα, και αυτό είναι σπουδαίο. Αυτό δικαιώνει τον ρόλο μιας γκαλερί και πιστοποιεί και την παιδευτική της λειτουργία.

Με σεβασμό και χαρά παρακολούθησα και το άνοιγμα της ΑΛΜΑ σε διεθνείς φουάρ, την επιτυχημένη συνεργασία με τη Βουδαπέστη, την ηρωική προσπάθεια της Μαρίας Αλμπάνη να εξαγάγει μερικούς από τους καλλιτέχνες της και αντίστοιχα να παρουσιάσει στο δικό της κοινό ξένους εικαστικούς. Η αρνητική συγκυρία της πανδημίας έχει ανατρέψει τα σχέδια

όλων μας, αλλά μόλις ξεπεραστεί και επιστρέψουμε σε πιο κανονικές συνθήκες, η ΑΛΜΑ θα συνεχίσει το ταξίδι της.

Είναι η περίπτωση – σε μικρογραφία, έστω – ενός ελληνικού ονείρου. Πώς, δηλαδή, με πείσμα και με όραμα και με αφητηρία τα Τρίκαλα μια γκαλερί σταδιακά, και σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, εγγράφεται στον εικαστικό χάρτη και αρχίζει να παράγει τη δική της ιστορία. Με συγκινεί ιδιαίτερα η περίπτωση των Τρικάλων. Είναι μια πόλη με ιστορικό βάθος, δυναμικό παρόν και ευοίωνο μέλλον, στην καρδιά της χώρας, όχι πολύ μακριά από την Αθήνα, ούτε από τη Θεσσαλονίκη και κοντά στα μεγάλα αστικά κέντρα του Βόλου, της Λάρισας αλλά και των Ιωαννίνων. Στα Τρίκαλα, η Μαρία Αλμπάνη με ορμητήριο την γκαλερί της στο κέντρο της πόλης απέκτησε γρήγορα εξωστρέφεια και κέρδισε δικαίως τον σεβασμό και την εκτίμηση με τη σοβαρότητα των επιλογών της. Η καλλιέργεια καλλιτεχνικού κριτηρίου στο κοινό είναι σπουδαία υπόθεση, απαιτεί αφοσίωση και μόχθο, σκοντάφτει σε απογοητεύσεις και δηλητηριάζεται από όσους δεν μπορούν να συνταχθούν σε αυτό το όραμα.

Το πείραμα, όμως, που ξεκίνησε προ δεκαετίας πέτυχε και όχι μόνο στέριωσε αλλά αξιώνει ολοένα και μεγαλύτερη προσοχή καθώς η ΑΛΜΑ έχει συγκεντρώσει μια εξαιρετική ομάδα καλλιτεχνών, μονίμων ή περιστασιακών συνεργατών. Αξίζει να σταθούμε μια στιγμή και να αποτιμήσουμε τον αγώνα όλων εκείνων που σε χρόνια δύσκολα συνεχίζουν να δίνουν τον αγώνα τους για να κρατηθεί ζωντανή η εικαστική σκηνή. Συχνά σκέφτομαι πως η ΑΛΜΑ, όπως και άλλες προσπάθειες, γεννήθηκαν και πάλεψαν στη διάρκεια της δεκαετούς οικονομικής κρίσης και πως τώρα έχουν να αναμετρηθούν με την ανατροπή που φέρνει η πανδημία.

Ωστόσο, μερικά πράγματα οφείλουν να προχωρήσουν. Στα Τρίκαλα, και κόντρα στο αρνητικό κλίμα της εποχής, τιμάται η πορεία αυτής της αίθουσας τέχνης. Με αυτήν τη μεγάλη ομαδική έκθεση διατυπώνεται και μια κοινωνική ιδεολογία, μια θέση για τη λειτουργία της τέχνης σε καιρούς κρίσης. Και το μήνυμα αυτό εκπέμπεται πανελλαδικά από την πόλη των Τρικάλων, με μια ιδιωτική πρωτοβουλία που τιμάει την πόλη και τους κατοίκους της, καθώς προσκαλεί εικαστικούς καλλιτέχνες πρώτης γραμμής για να δείξουν τη δουλειά τους με την επιμέλεια του Μανώλη Χάρου. Ανάμεσα στους καλλιτέχνες της έκθεσης, και ο Δημοσθένης Κοκκινίδης, ο οποίος συνδέθηκε με την ΑΛΜΑ με μια σχέση εμπιστοσύνης και αγάπης. Η απουσία του προσδίδει υπεραξία σε αυτήν την ώσμωση ανάμεσα στις εικαστικές γενιές.

Οι καλλιτέχνες που παρουσιάζουν έργα σε αυτήν την επετειακή έκθεση έχουν όλοι οργανική και συναισθηματική σχέση με την ΑΛΜΑ. Είναι μια ευκαιρία, στα Τρίκαλα, να δούμε μια συμπυκνωμένη εκδοχή της σύγχρονης εικαστικής παραγωγής και να τιμήσουμε τόσο τους καλλιτέχνες όσο και τη Μαρία Αλμπάνη και την ΑΛΜΑ που συνεχίζουν με πάθος ενθαρρύνοντας όλους εμάς.

Νίκος Βατόπουλος, Δεκέμβριος 2020

Του Μανώλη Χάρου

Η απόφαση της δημιουργίας μιας αίθουσας ισοδυναμεί με άνοιγμα της πόρτας που οδηγεί στην περιπέτεια. Το να ανοίγει όμως (η πόρτα ή η αίθουσα) σε μια πόλη της περιφέρειας, είναι απόφαση για ταξίδι σε αχαρτογράφητα νερά. Τα τελευταία 10 χρόνια όλων μας, προσθέτουν σε αυτή την περιπέτεια στα αχαρτογράφητα νερά και άλλους επιπλέον παράγοντες, που κάνουν το ταξίδι δυσκολότερο, πιο θαρραλέο, δραματικά ενδιαφέρον, απαιτητικά ξεροκέφαλο και τελικά πολύ αποφασιστικό. Κάτι σαν παιχνίδι σε κονσόλα βίντεο που προστίθενται επιπλέον πίστες και που δεν ξέρεις που σε οδηγούν. Μα αυτό ακριβώς δεν είναι το ταξίδι της Τέχνης; Περιπετειώδες, τολμηρό, απρόσμενο, και γι' αυτό τόσο εξωτικό.

Γνώρισα το ταξίδι ΑΛΜΑ ακόμα πριν γεννηθεί στα εξωτικά Τρίκαλα, και παρακολουθώ 10 χρόνια τώρα, με μεγάλη συγκίνηση, μετέχοντας στην πρώτη έκθεση. Βλέπω τον τρόπο που κρατά το τιμόνι, σαν άλλος Τζάκ Σπάροου, η φίλη μου Μαρία Αλμπάνη. Γι' αυτό και θεωρώ μεγάλη μου τιμή να μιλήω για αυτήν εδώ την έκθεση, που γίνεται στα δέκατα γενέθλια, και μια τόσο περιέργη χρονιά. Βεβαίως μου είναι δύσκολο να μιλήσω για δουλειά εκλεκτών συναδέλφων, όμως το κάνει πιο εύκολο το γεγονός πως με τους περισσότερους είμαστε φίλοι και παλαιοί συμπολεμιστές. Νιώθω λοιπόν, κάπως σαν να ανοίγω εγώ την πόρτα στο πάρτυ των γενεθλίων, αφού ήρθα πρώτος και νωρίτερα, και έτσι κάνω τις συστάσεις σε αυτή την ψηφιακή περιήγηση που επιβάλλουν οι καιροί, με την επλίδα πως στις καλύτερες μέρες που θα έρθουν η πραγματική περιήγηση θα μυρίζει τσίπουρο από τον Τύρναβο και μεζέδες από τα Τρίκαλα και τα γύρω χωριά.

Στα έργα του Στέργιου Στάμου, έντονες γραμμές σχεδίου στο χαρτί γίνονται φόρμες που στέκονται στο χώρο, είναι μια εικαστική περιγραφή ιστοριών, σαν σπαράγματα ερειπίων, που όμως περιέχουν φως, δυνάμεις, ζωές, συναισθήματα.

Ενώ στο έργο του Νίκου Λαγού, ο ζωγραφικός χώρος γεμίζει από το χρώμα, φορέα που υποδέχεται τις ιστορίες που εκτυλίσσονται στο μυαλό του ζωγράφου, κατευθύνοντας, μέσα από την εσωστρέφειά τους, τον θεατή στις δικές του διαδρομές.

Στα έργα πάλι του Μιχάλη Μανουσάκη, η εικαστική πράξη, η πορεία, η διαχείριση της αρχικής εικόνας πάνω στο υλικό του, αναζητούν τον τρόπο να γίνουν οι καθρέπτες που πάνω τους θα δει, ο καλλιτέχνης πρώτα και μετά ο θεατής, το είδωλό του.

Ενώ στους χώρους που γράφει-περιγράφει ο Κυριάκος Μορταράκος (όπως τα παιδιά που γεμίζουν δημιουργώντας τα δωμάτια στις ζωγραφικές τους), γεμίζει γκρεμίζοντας τον χώρο, ανακαλύπτοντας σιωπές, ασήκωτους όγκους, διατρήσεις και φέροντες οπλισμούς στην πραγματικότητα που μας περιβάλλει.

Η Νατάσσα Πουλαντζά, στο έργο της ασχολείται με τη γνώση, την επικοινωνία, τη λειτουργία της μνήμης, την πραγματικότητα και την ψηφιακή της εκδοχή, εδώ οι φωτογραφίες της φύσης συμπυκνώνουν όλη τη σκέψη της δουλειάς της, σε αυτές τις απόκοσμες αποτυπώσεις φυτών και λουλουδιών.

Τα κεραμικά της Κατερίνας Γιάννακα ακροβατούν ανάμεσα στο εύθραυστο του υλικού και εκείνο της φόρμας τους. Έργα που διατηρούν μια τρυφερότητα στο τρόπο που στέκονται στον χώρο, σαν να αποφασίζουν ποιόν στόχο θα υπηρετήσουν, αν θα είναι χρηστικά αντικείμενα ή γλυπτά, όμως τελικά είναι αληθινά, ελικρινή έργα.

Οι χώροι της Μανταλίνας Ψωμά, γεμάτοι με έναν αέρα μυστήριο, περιγράφουν οικίες ανοίκειες, έναν κόσμο-απόκοσμο, αφηγούνται τελικά έναν κόσμο γεμάτο από αυτό που έφυγε.

Στα πορτραίτα όμως του Άγγελου Αντωνόπουλου, που το μεταφυσικό άσπρο (φορέας του φωτός) αντιλέγει στο μαύρο, κάνουν ώστε έτσι να διηγούνται τα πορτραίτα ιστορίες ανθρώπων που το προφίλ και τα τρία τέταρτα, το μαύρο και το άσπρο, γίνονται ο χώρος που ξετυλίγονται προσωπικές τους ιστορίες.

Στις εικόνες που περιγράφει ο Γιώργος Αυγέρης, ο γραφίτης (το μολύβι) κάνει μια ασπρόμαυρη, ψιθυριστή σχεδόν, περιγραφή συμβάντων, και το χρώμα έρχεται να σχολιάσει, πολύ διακριτικά και με οικονομία, κάποια στοιχεία που εκείνος θεωρεί αναγκαίο να υπογραμμίσει με αυτό τον τρόπο.

Παρόμοια, η Ηώ Αγγελή με μεγάλη οικονομία χρωμάτων, αλλά με παλέτα ζωγραφικής αρμονίας, διερευνά με το βλέμμα της χώρους ρευστούς, που περιέχουν στοιχεία που αποτελούν απειλή ή προστασία, και παρασύρει τον θεατή σε αυτό το αίνιγμα.

Ο Θεόφιλος Κατσιπάνος δημιουργεί ένα δικό του σύμπαν, με τους πρωταγωνιστές του να παρατηρούν τους θεατές σε ένα παιχνίδι, προς στιγμήν, ανταλλαγής ρόλων. Τα μοντέλα του κοιτούν έντονα τον θεατή, ενώ με μια σειρά από εικαστικά τεχνάσματα κάνουν δικούς τους κανόνες στον κόσμο που προτείνει ο καλλιτέχνης.

Ο Χρήστος Κεχαγιόγλου ζωγραφίζει τους κόσμους του, αέναες συναντήσεις της γης με τη θάλασσα, μέρα νύχτα, στο λυκόφως ή το λυκαυγές, γεμάτους με στοιχεία όπως τα σπίτια, τα δέντρα, τα ανοιχτά παράθυρα, που διηγούνται τις αναμνήσεις των ανθρώπων από το μέλλον τους.

Ο Τάσος Μισούρας δημιουργεί σκηνοθετημένες εικόνες με τις φιγούρες, που μόνο στο έργο του υπάρχουν, φορτωμένες γεγονότα να διηγούνται συναισθηματικά συμβάντα και καταστάσεις στον θεατή που καλείται να τις παρακολουθήσει.

Πραγματικά μου είναι ασαφές σε ποιο σημείο αρχίζει να γεννιέται το έργο του Μανώλη Ζαχαριουδάκη. Αυτό που σε όλη την ιστορία της ζωγραφικής είναι προετοιμασία, στο έργο του Μανώλη είναι κομμάτι του έργου. Έτσι, οι εικόνες και οι φιγούρες των έργων του, που μοιάζουν να έχουν βγει από κάποια μεσαιωνική εικονογραφία, στην πραγματικότητα φέρονται από επιφάνειες που έχουν δημιουργηθεί σήμερα, για να μεταφέρουν τα πορτραίτα των χρονοταξιδευτών, του μέλλοντος ή του παρελθόντος.

Στη ζωγραφική μου, χρησιμοποιώ μια νοητή ιστορία που διηγούμαι στο θεατή, χωρίς πάντα να την αποκαλύπτω. Ίσως να την υπαινίσσομαι, κάποτε, με τον τίτλο. Όμως αυτό με βοηθά να εξελίξω εικαστικά την εικόνα, ελπίζοντας να αποτελέσει κάποτε όχημα για την φαντασία και τα συναισθήματα του θεατή.

Είναι πολλές διαφορετικές και με εντελώς δικά τους χαρακτηριστικά οι περίοδοι στη δουλειά του Παύλου Σάμιου. Όμως το κομμάτι που αφορά τα καφενεία, σίγουρα είναι από τις πλέον γοητευτικές. Οι χώροι αυτοί, γεμάτοι από τη σιγή του κόσμου που μόλις έφυγε, αποτελούν πεδίο μεγάλης δόξας στην εικαστική πορεία του Παύλου, και είναι πολύ ενδιαφέρον ο τρόπος που ανά διαστήματα επιστρέφει σε αυτά.

Η δουλειά του Βασίλη Καρακατσάνη περιγράφει με πολύ προσωπική γραφή τον κόσμο, τον κόσμο που τον περιβάλλει και τα σημεία αναφοράς του στα οποία με εμμονή ανατρέχει. Τα θέματά του, που κάθε φορά πιστά και επίμονα υπηρετεί, τα ζωγραφίζει ελεύθερα με ύλες και διάφορες γραφές, όμως η τελική ισορροπία υπηρετεί πάντα, και δημιουργεί το προσωπικό του όραμα.

Τα χρώματα και η γραφή του Δημοσθένη Κοκκινίδη, κομμάτι πλέον σημαντικό της ιστορίας του τόπου μας, έχουν τη θέση τους στο συλλογικό μας ασυνείδητο. Η ζωγραφική του υπάρχει στα μουσεία μας, να μεταφέρει το δικό του ζωγραφικό ιδίωμα σε επόμενους θεατές, τους μαγικούς τόπους που δημιούργησε, ή τους ανθρώπους που υπάρχουν εκεί, φορείς και αυτοί, στιγμών και μνήμης. Υπήρξε ωστόσο συνεργάτης της ΑΛΜΑ, έχει εκθέσει εδώ, στο χώρο αυτό, και αν τα γενέθλια αυτά γινόντουσαν πραγματικά, θα σήκωνε πρώτος μαζί μας το ποτήρι με το τσίπουρο, που σίγουρα βρίσκει από εκεί που βρίσκεται.

Μανώλης Χάρος, Δεκέμβριος 2020

Οι καλλιτέχνες της έκθεσης:

Ηώ Αγγελή, Άγγελος Αντωνόπουλος, Γιώργος Αυγέρος, Κατερίνα Γιάννακα, Μανώλης Ζαχαριουδάκης, Βασίλης Καρακατσάνης, Θεόφιλος Κατσιπάνος, Δημοσθένης Κοκκινίδης, Νίκος Λαγός, Μιχάλης Μανουσάκης, Τάσος Μισούρας, Κυριάκος Μορταράκος, Νατάσσα Πουλαντζά, Παύλος Σάμιος, Στέργιος Στάμος, Χρήστος Κεχαγιόγλου, Μανώλης Χάρος, Μανταλίνα Ψωμά